

VLUCHTEN KAN STEEDS MINDER

De archieven van het Overlegcentrum Integratie van Vluchtelingen en van Vluchtelingenwerk Vlaanderen

Ook nadat de stormen van de geschiedenis uitgeraasd zijn, spoelt nog lange tijd wrakhout aan. De Tweede Wereldoorlog had niet alleen miljoenen militaire en burgerdoden geëist, maar deed ook enorme vluchtelingenstromen ontstaan die niet stopten met het einde van het conflict, integendeel. Alleen al 12 miljoen Duitsers waren op de dool.¹ De internationale gemeenschap was zich bewust van de omvang en het dringende karakter van het fenomeen: in de schoot van de Verenigde Naties werd in 1947 de International Refugee Organisation (IRO) opgericht, in 1950 opgevolgd door de United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). Een mijlpaal in de ontwikkeling van het beleid tegenover vluchtelingen was de Conventie van Genève over de status van vluchtelingen in 1951.² Voor de aanpak van het vluchtelingenprobleem deden de internationale organisaties een beroep op nationale overheden die op hun beurt allerlei middenveldorganisaties inschakelden voor de praktische uitvoering van het beleid. Vaak waren die sterk gelieerd aan de belangrijkste landelijke politieke families, zoals Socialistische Solidariteit voor de socialistische beweging.

Het Belgisch Comité voor Hulp aan Vluchtelingen, opgericht in 1966, overkoepelde deze initiatieven.³ Maar de steeds verdergaande federalisering van de Belgische politieke struc-

turen dreef ook de bonte wereld van niet-gouvernementele organisaties uit elkaar. In 1987 ontstond een Vlaamse koepel: het Overlegcentrum Integratie van Vluchtelingen (OCIV). Stichtende leden waren onder andere de Sociale Dienst Socialistische Solidariteit, de Internationale Liberale Solidariteit en het Vlaams Overlegcomité voor Migranten.⁴ De koepel volgde het overheidsbeleid ten opzichte van vluchtelingen en asielzoekers van heel dichtbij en formuleerde standpunten en adviezen om het beleid ter zake te beïnvloeden. Er was een juridische helpdesk, assistentie bij gelijkschakeling van diploma's en het zoeken naar werk, en begeleiding bij terugkeer. De organisatie verzamelde ook informatie over de landen van herkomst. In 1999 kreeg het OCIV er een taak bij: de kleinschalige opvang van asielzoekers.

Het OCIV hield in 2001 de eigen werking tegen het licht en daaruit volgde een enigszins andere invulling: van expertisecentrum naar beweging, van koepel naar netwerk. Op 1 januari 2005 veranderde het OCIV van naam en werd Vluchtelingenwerk Vlaanderen.⁵ Een centrale doelstelling daarbij was het creëren van een draagvlak voor de opvang en bescherming van vluchtelingen. In een maatschappelijk klimaat waar alles wat met migratie te maken had al een tijd heel gevoelig lag, was dat vaak roeien tegen de stroom in. In hun eigen woorden: 'Vluchtelingenwerk Vlaanderen wil zijn verantwoordelijkheid nemen in het helpen stoppen van de oprukkende verzuring.'⁶ De organisatie heeft zowel verenigingen als lid als een aantal individuen, die laatste op grond van hun expertise.⁷ Naast het Vlaamse werd ook het Europese niveau gaandeweg belangrijker. Vluchtelingenwerk Vlaanderen onderhoudt contacten met gelijkaardige organisaties in andere EU-landen en participeert met hen in Europese projecten. Dat gebeurt vooral in het kader van de European Council on Refugees and Exiles, een koepel van ngo's die werken rond vluchtelingen, asielzoekers en *displaced persons*. De koepel werd opgericht in 1974 en

Affiches van Vluchtelingenwerk Vlaanderen voor een campagne over samenleven met vluchtelingen in 2007. (Amsab-ISG, Gent)

groepeert momenteel 85 organisaties, ook van buiten de Europese Unie.⁸ Voor de praktische uitvoering van de Europese projecten werkt de organisatie vaak samen met het middenveld, vooral met migrantenorganisaties. Sommige van die laatste kregen ook soms financiële steun voor de organisatie van initiatieven die het samenleven bevorderen.

De archieven van Vluchtelingenwerk Vlaanderen en voorganger OCIV werden in 2013 overdragen naar aanleiding van de verhuis van de organisatie. Daarvoor was een coördinator in dienst genomen die ook de overdracht van het archief naar Amsab-ISG begeleidde. Het depot omvatte ongeveer 150 archiefdozen met ‘klassiek’ archiefmateriaal en 1183 digitale bestanden. Het oudste stuk dateert uit 1997, het meest recente uit 2013. Uit het

eerste decennium van het OCIV (1987-1997) is dus nauwelijks iets bewaard, of in elk geval niet overgedragen in 2013. Uit die periode zijn wél digitale bestanden bewaard, maar de leesbaarheid ervan vormt een zeer groot probleem dat nog verder aangepakt moet worden. Er zijn ook enige juridische dossiers. Het is evident dat die voorlopig ontoegankelijk zijn. Het OCIV en vooral Vluchtelingenwerk Vlaanderen probeerde met zijn activiteiten een breed publiek te bereiken en deed dat onder meer met de publicatie van brochures, maar ook met affiches, badges en T-shirts. Die zijn ook overgedragen.

In 2014 diende Vluchtelingenwerk Vlaanderen een project in bij het agentschap Kunsten en Erfgoed van het Vlaamse ministerie van Cultuur: *Gastvrij Vlaanderen? 65 jaar onthaal van vluchtelingen door het middenveld in Vlaanderen*

Affiche van Esperanza (Hoop), een gezamenlijke campagne van het OCIV, VAKA/Hand-in-Hand, Wereldsolidariteit, Caritas Internationaal Hulpbetoon en 11.11.11. (Amsab-ISG, Gent)

en Brussel. De aanvraag werd goedgekeurd en het project start deze zomer. Die 65 jaar omspan de periode 1951, het jaar van de hogervermelde Conventie van Genève, tot 2016. Het is de bedoeling een zicht te krijgen op de talrijke kleine en grote initiatieven voor de opvang van vluchtelingen, die in de loop van die periode zijn ontstaan én het erfgoed daarvan op te sporen. Het project wil de resultaten aan een breed publiek presenteren. Voor een deskundige begeleiding staat een uitgebreide stuurgroep garant: FARO, Red Star Line, Kazerne Dossin, Erfgoedcel Noorderkempem, ADVN, Liberaal Archief, KADOC-KU Leuven en Amsab-ISG. De archieven van Vluchtelingen-

werk Vlaanderen en voorganger OCIV vormen alvast een belangrijke basis voor dit project.

Dit artikel is hoofdzakelijk gebaseerd op informatie uit de beschreven archiefstukken, op de website www.vluchtelingenwerk.be en op de gegevens in ODIS: Vluchtelingenwerk Vlaanderen (1987-). In: ODIS, www.odis.be, laatst bewerkt op 18 maart 2014.

- 1 Zie: [http://en.wikipedia.org/wiki/Flight_and_expulsion_of_Germans_\(1944%E2%80%9350\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Flight_and_expulsion_of_Germans_(1944%E2%80%9350)), laatst geraadpleegd op 04/05/2015.
- 2 Zie: <http://www.vluchtelingenwerk.be>, laatst geraadpleegd op 04/05/2015.
- 3 Zie: http://diplomatie.belgium.be/en/binaries/evaluatie_ngokoepels_nl_tcm312-64766.pdf, p. 18, laatst geraadpleegd op 04/05/2015. De organisatie bestaat nog altijd en heeft nog steeds een nationaal karakter (zie: <http://www.cbar-bchv.be>).
- 4 Amsab-ISG, Archief Vluchtelingenwerk Vlaanderen, nr. 188. Ook het archief van het Vlaams Overlegcomité voor Migranten wordt bewaard in Amsab-ISG (archieffnummer 286).
- 5 Voor die omvorming ging men niet over één nacht ijs, zie vooral de dossiers 222 en 223 uit het archief.
- 6 Zie: <http://www.11.be/artikels/item/ociv-hervormt-en-wordt-vluchtelingenwerk-vlaanderen>, laatst geraadpleegd op 04/05/2015.
- 7 Voor een overzicht, zie: <http://www.vluchtelingenwerk.be/leden>, laatst geraadpleegd op 04/05/2015.
- 8 Zie: <http://www.ecre.org>, laatst geraadpleegd op 04/05/2015.